

**STOPIEŃ OPANOWANIA UMIEJĘTNOŚCI SPRAWDZANYCH
W CZĘŚCI HUMANISTYCZNEJ EGZAMINU GIMNAZJALNEGO W 2005 ROKU**

W kwietniu 2005 roku już czwarty raz uczniowie trzecich klas gimnazjów z terenu województw kujawsko-pomorskiego i pomorskiego przystąpili do egzaminu gimnazjalnego. Otrzymali oni z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku zaświadczenie o szczegółowych wynikach, czyli liczbie punktów uzyskanych za rozwiązanie zadań z całego zestawu egzaminacyjnego i z poszczególnych obszarów standardów wymagań, w tym w części humanistycznej. Jednak wynik ucznia w punktach nie daje jednoznacznej informacji o poziomie jego osiągnięć na tle całej populacji. Porównanie wyników poszczególnych zdających, także w różnych latach, umożliwiającą skalę znormalizowane.

Do porównania wyników zdających wykorzystuje się dziewięciostopniową skalę staninową, w której kolejne przedziały zawierają około 4%, 7%, 12%, 17%, 20%, 17%, 12%, 7%, 4% wyników. W kolejnych staninach (od 1. do 9.) mieszczą się coraz wyższe wyniki.

W tabeli 1. przedstawiono przedziały punktowe odpowiadające poszczególnym staninom dla części matematyczno-przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego w 2005 roku [1].

Tabela 1. Wyniki zdających na skali staninowej - część humanistyczna egzaminu gimnazjalnego w 2005 roku

	Numer stanina								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Nazwa stanina	najniższy	bardzo niski	niski	niżej średni	średni	wyżej średni	wysoki	bardzo wysoki	najwyższy
Przedział punktowy	0-14	15-20	21-26	27-31	32-36	37-39	40-42	43-45	46-50

W jakim stopniu uczniowie, których wyniki znajdują się w poszczególnych staninach opanowali sprawdzane umiejętności?

Miarą stopnia opanowania przez zdających sprawdzanych umiejętności są wartości wskaźnika ich łatwości.

Dla każdej z dziewięciu wyróżnionych grup zdających o wynikach w tych samych staninach oddzielnie obliczono wskaźnik łatwości badanych umiejętności. Wartości te zawiera tabela 2., w której podano standard wymagań oraz pogrubiono wartości dla stanina 5. i ogółu zdających.

Tabela 2. Łatwość badanych umiejętności dla uczniów o wynikach w poszczególnych staninach - część humanistyczna egzaminu gimnazjalnego w 2005 roku

Nr ¹⁾	Badana umiejętność – uczeń:	Standard ²⁾	Nr stanina i przedział wyników (w %)									Ogół ³⁾
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	
			0-14	15-20	21-26	27-31	32-36	37-39	40-42	43-45	46-50	
1	określa epokę na podstawie informacji z tekstu	1.6)	0,31	0,40	0,49	0,62	0,77	0,87	0,93	0,97	0,99	0,73
2	wyszukuje informacje z fragmentu tekstu popularnonaukowego	1.3)	0,49	0,59	0,69	0,79	0,89	0,95	0,97	0,99	1,00	0,84
3	wyszukuje informacje z fragmentu tekstu popularnonaukowego	1.3)	0,86	0,93	0,97	0,98	0,99	0,99	1,00	1,00	1,00	0,98
4	rozpoznaje dosłowne znaczenie fragmentu tekstu	1.1)	0,54	0,66	0,73	0,80	0,86	0,90	0,94	0,97	0,99	0,84
5	wyszukuje informację z fragmentu tekstu popularnonaukowego	1.3)	0,25	0,34	0,42	0,56	0,75	0,87	0,94	0,98	1,00	0,70
6	wyszukuje informację z fragmentu tekstu popularnonaukowego	1.3)	0,44	0,63	0,77	0,90	0,97	0,99	1,00	1,00	1,00	0,90
7	dostrzega skutki wydarzenia historycznego	1.5)	0,30	0,39	0,52	0,66	0,82	0,91	0,95	0,98	1,00	0,76
8	rozpoznaje znaczenie znaku graficznego występującego w tekście popularnonaukowym	1.1)	0,43	0,62	0,80	0,90	0,96	0,98	0,99	0,99	1,00	0,90
9	rozpoznaje styl tekstu	1.4)	0,30	0,38	0,45	0,56	0,69	0,78	0,85	0,90	0,95	0,67
10	dostrzega intencje autora tekstu	1.2)	0,45	0,58	0,70	0,80	0,88	0,95	0,97	0,99	1,00	0,84
11	rozpoznaje znaczenie wyrazu użytego w tekście	1.1)	0,41	0,56	0,66	0,75	0,82	0,88	0,93	0,96	0,99	0,80
12	rozpoznaje ocenę podstawy zawartą i skomentowaną w tekście	1.1)	0,28	0,43	0,60	0,73	0,84	0,92	0,95	0,98	1,00	0,79
13	rozpoznaje na rysunku stereotyp związany z narodowością postaci	1.1)	0,44	0,60	0,73	0,84	0,92	0,96	0,98	0,99	1,00	0,87
14	dostrzega kontekst historyczny	1.6)	0,23	0,35	0,48	0,62	0,72	0,81	0,87	0,93	0,96	0,69

15	dostrzega w tekście przyczynę zjawiska	I.5)	0,21	0,34	0,53	0,73	0,88	0,95	0,97	0,99	0,99	0,79
16	odczytuje sens przysłowia	I.1)	0,25	0,38	0,51	0,66	0,81	0,90	0,95	0,98	0,99	0,75
17	rozpoznaje zapożyczenie	I.6)	0,24	0,39	0,61	0,80	0,91	0,94	0,96	0,97	0,98	0,81
18	rozpoznaje konstrukcję składniową we fragmencie tekstu	I.6)	0,26	0,36	0,45	0,54	0,66	0,76	0,86	0,93	0,97	0,65
19	odczytuje sens obrazów poetyckich występujących w tekście	I.1)	0,51	0,75	0,88	0,95	0,98	0,99	0,99	1,00	1,00	0,93
20	rozpoznaje środek wyrazu we fragmencie wiersza	I.4)	0,30	0,41	0,53	0,66	0,79	0,89	0,94	0,97	0,99	0,75
21	uzasadnia użycie znaku interpunkcyjnego w tekście poetyckim	II.5)	0,00	0,02	0,04	0,08	0,15	0,26	0,38	0,54	0,76	0,21
22	określa rolę postaci z wiersza	I.2)	0,23	0,44	0,59	0,69	0,75	0,78	0,80	0,82	0,89	0,70
23	charakteryzuje język wypowiedzi	I.4)	0,01	0,05	0,12	0,23	0,35	0,46	0,55	0,67	0,82	0,35
24	odczytuje przenośny sens cytatu	I.1)	0,01	0,03	0,06	0,10	0,16	0,27	0,38	0,55	0,76	0,22
25	nadaje tytuł fotografii, posługując się odpowiednimi informacjami z wiersza	II.6)	0,18	0,34	0,50	0,63	0,75	0,84	0,88	0,93	0,96	0,70
26	posługuje się pojęciami z poetyki	II.2)	0,02	0,08	0,19	0,37	0,57	0,73	0,82	0,90	0,95	0,53
27	rozpoznaje grupy społeczne, których przedstawiciele ukazani są na ilustracji	I.6)	0,04	0,09	0,15	0,27	0,44	0,61	0,73	0,84	0,93	0,45
28	wyszukuje informacje na ilustracji	I.3)	0,27	0,47	0,63	0,76	0,85	0,90	0,94	0,96	0,99	0,79
29	syntetyzuje informacje na podstawie dwóch tekstów	II.6)	0,06	0,12	0,21	0,34	0,50	0,65	0,76	0,85	0,93	0,50
30	zastępuje wyraz w nazwie motywu przewodniego arkusza jego odpowiednikiem	II.7)	0,02	0,04	0,09	0,17	0,29	0,46	0,60	0,76	0,90	0,34
31	formuluje wnioski	II.9)	0,21	0,44	0,63	0,78	0,87	0,92	0,96	0,98	0,99	0,81
32.1	podaje informacje wskazane w temacie	II.4)	0,10	0,24	0,38	0,53	0,68	0,82	0,89	0,94	0,98	0,65
32.2	pisze w punktach plan wycieczki	II.1)	0,25	0,49	0,65	0,75	0,84	0,90	0,93	0,96	0,99	0,79
32.3	zachowuje jednolitą formę wypowiedzi	II.4)	0,23	0,39	0,51	0,61	0,72	0,81	0,87	0,93	0,97	0,70
32.4	poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji	II.1)	0,03	0,05	0,07	0,11	0,15	0,20	0,27	0,41	0,64	0,18
33.1A	uwzględni adresata spoza kraju	II.3)	0,28	0,45	0,54	0,56	0,60	0,64	0,69	0,75	0,87	0,60
33.1B	charakteryzuje wybraną miejscowość i prezentuje znajdujące się w niej obiekty	II.3)	0,14	0,30	0,45	0,56	0,68	0,77	0,84	0,89	0,95	0,65
33.1C	opisuje dokładnie jeden z obiektów	II.3)	0,07	0,20	0,36	0,51	0,64	0,76	0,84	0,90	0,96	0,61
33.1D	uzasadnia własne stanowisko	II.3)	0,29	0,57	0,74	0,81	0,89	0,93	0,96	0,98	1,00	0,84
33.2A	zachowuje formalne wyróżniki listu prywatnego	II.4)	0,05	0,20	0,34	0,46	0,56	0,64	0,71	0,78	0,89	0,53
33.2B	zachowuje trójdzielną kompozycję	II.4)	0,27	0,67	0,85	0,93	0,97	0,98	0,99	0,99	1,00	0,91
33.2C	pisze tekst spójny; podtrzymuje kontakt z adresatem	II.4)	0,29	0,69	0,88	0,95	0,98	0,99	0,99	0,99	1,00	0,92
33.2D	pisze tekst logicznie uporządkowany	II.4)	0,19	0,56	0,79	0,90	0,96	0,97	0,99	1,00	1,00	0,89
33.3A	pisze poprawie pod względem składniowym, leksykalnym, fleksyjnym, frazeologicznym	II.1)	0,02	0,11	0,24	0,37	0,50	0,64	0,78	0,91	0,97	0,51
33.3B	posługuje się słownikiem właściwym dla opisu i słownictwem perswazyjnym	II.3)	0,11	0,39	0,60	0,74	0,82	0,88	0,93	0,95	0,99	0,77
33.4A	stosuje zasady interpunkcji	II.1)	0,00	0,02	0,05	0,09	0,16	0,25	0,35	0,54	0,77	0,21
33.4B	stosuje zasady ortografii.	II.1)	0,01	0,04	0,08	0,12	0,17	0,22	0,29	0,43	0,71	0,20

¹⁾ nr zadania i (w przypadku zadań wielopunktowych) nr kryterium punktowania

²⁾ numer standardu z załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (DzU z 2001 r. Nr 92, poz. 1020)

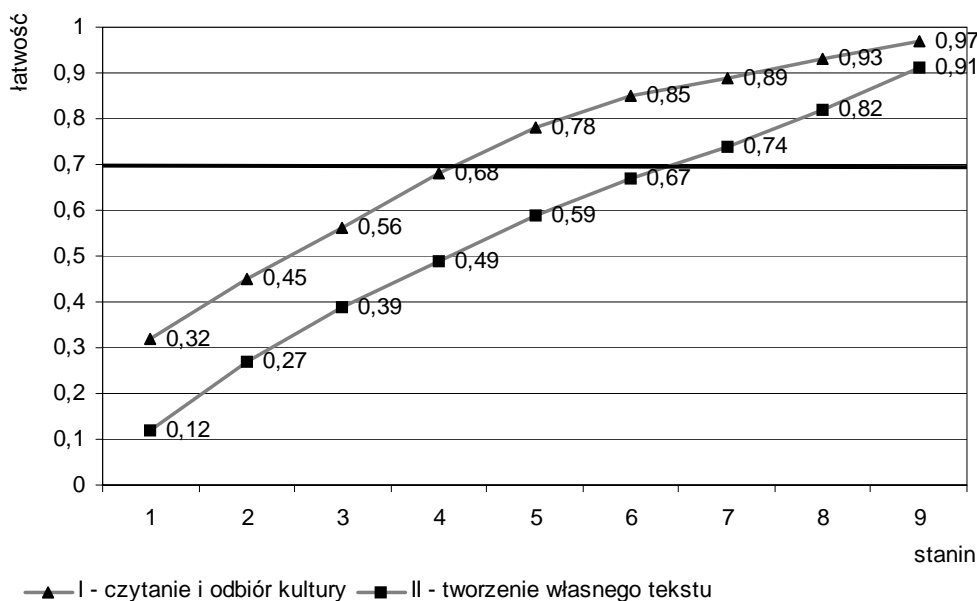
³⁾ średni wynik ogółu zdających (w punktach)

Zgodnie z propozycją prof. Bolesława Niemierki [2] przyjęto normę 70% punktów możliwych do uzyskania jako umowny próg wymagań, po którego osiągnięciu uznaje się, że umiejętność jest zadowalająco opanowana. W tabeli 2. zaszarzono komórki zawierające wartości wskaźnika łatwości spełniające tę normę.

W jakim stopniu uczniowie, których wyniki znajdują się w poszczególnych staninach opanowali badane umiejętności w obszarach standardów wymagań egzaminacyjnych?

Dla każdej grupy zdających o wynikach mieszczących się w tych samych staninach obliczono wartości wskaźnika łatwości umiejętności w obszarach standardów wymagań egzaminacyjnych. Przedstawiono je na rysunku 1. (pogrubiono linię dla progowej wartości 0,70). Każda krzywa na tym rysunku łączy dziewięć punktów ilustrujących łatwość danego obszaru standardów wymagań dla grup uczniów, których wyniki znajdują się w poszczególnych staninach. Są to tzw. krzywe charakterystyczne, które można wykorzystać do opisu stopnia opanowania umiejętności w obszarach standardów wymagań przez grupy uczniów o wynikach w kolejnych staninach.

Rysunek 1. Krzywe charakterystyczne sprawdzanych umiejętności i wiadomości w obszarach standardów wymagań egzaminacyjnych - część humanistyczna egzaminu gimnazjalnego w 2005 roku

Z tabeli 2. oraz rysunku 1. wynika, że:

- stopień opanowania przez uczniów wszystkich sprawdzanych umiejętności i wiadomości rośnie wraz z przesuwaniem się ich wyników punktowych do wyższych staninów
- dla wszystkich grup uczniów łatwiejsze okazały się zadania sprawdzające umiejętności i wiadomości w obszarze *czytanie i odbiór tekstów kultury* niż w obszarze *tworzenie własnego tekstu*
- umiejętności z obu obszarów standardów wymagań w stopniu zadowalającym opanowali tylko ci uczniowie, których wyniki znajdują się w staninach 7., 8. i 9.
- uczniom o wynikach od stanina 1. do stanina 4. sprawiły trudność zadania sprawdzające umiejętności z obu obszarów standardów wymagań.

Przykład analizy wyników w klasie i szkole

Hania jest uczennicą klasy A szkoły X. Otrzymała w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego 34 punkty, wynik ten znajduje się w staninie 5. (średnim). Korzystając z tabeli 2. można określić osiągnięcia grupy uczniów, do której należy Hania (rysunek 2.).

Statystyczni uczniowie, których wyniki znajdują się w staninie 5. rozwiązywali zadania zamknięte i otwarte, jednak słabiej radzili sobie z zadaniami wielopunktowymi.

Hania jako reprezentantka tej grupy uczniów opanowała w stopniu co najmniej zadowalającym 29 spośród 47 sprawdzanych umiejętności, między innymi (w nawiasach podano wartości wskaźnika ich łatwości):

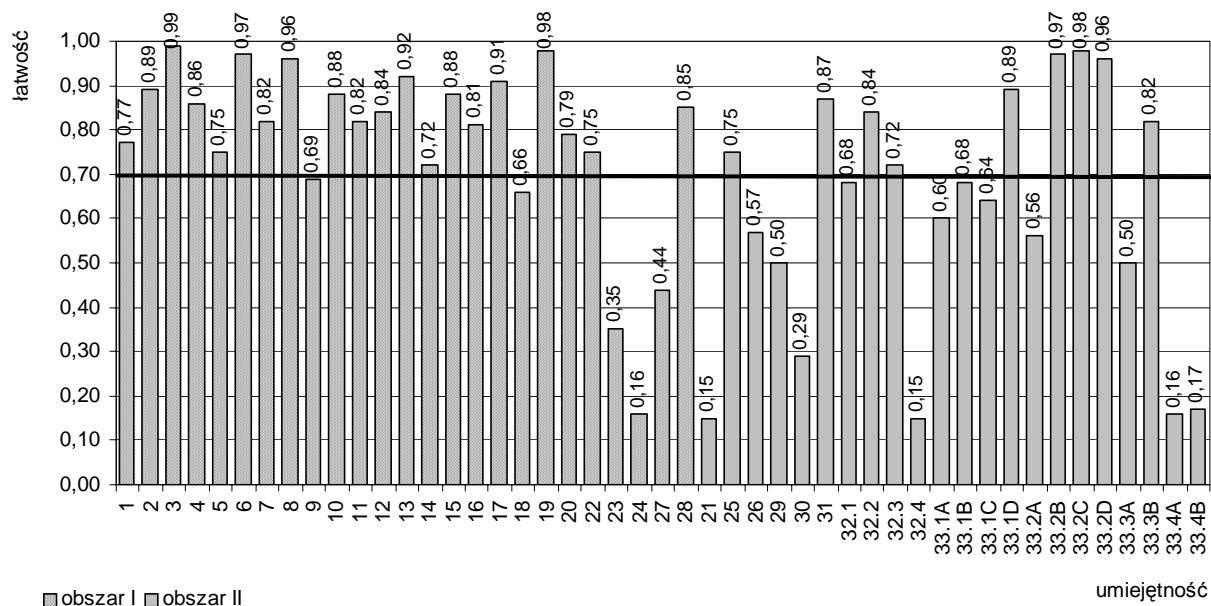
- w obszarze I
  - wyszukiwania informacji zawartych w tekście popularnonaukowym (0,99, 0,97, 0,89, 0,85, 0,75)
  - odczytywania sensu obrazów poetyckich występujących w tekście (0,98)
  - rozpoznawania znaczenia znaku graficznego występującego w tekście popularnonaukowym (0,96)
  - rozpoznawania na rysunku stereotypu związanego z narodowością postaci (0,92)
  - rozpoznawania zapożyczenia (0,91)
  - dostrzegania intencji autora tekstu (0,88)

- w obszarze II
  - pisania tekstu spójnego; podtrzymywania kontaktu z adresatem (0,98)
  - zachowania trójdzielnej kompozycji (0,97)
  - pisania tekstu logicznie uporządkowanego (0,96)
  - uzasadniania własnego stanowiska (0,89)
  - formułowania wniosków (0,87).

Uczniowie z grupy Hani najslabiej opanowani takie umiejętności jak:

- uzasadniania użycia znaku interpunkcyjnego w tekście poetyckim (0,15)
- poprawnego stosowania zasady ortografii i interpunkcji (0,15)
- odczytywania przenośnego sensu cytatu (0,16).

Rysunek 2. Osiągnięcia Hani i pozostałych uczniów o wynikach w stanie 5. (od 32 do 38 punktów)

W poniższej tabeli przedstawiono procentowy rozkład wyników uczniów na skali staninowej w klasie i szkole Hani.

Stanin	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Procent wyników w klasie A	0	3	3	9	15	29	20	15	6
Procent wyników w szkole X	0	5	10	15	20	25	15	5	5

Przegląd umiejętności uczniów, którzy uzyskali wyniki w określonych staninach nadaje znaczenie treściowe staninom. Prześledzenie znaczenia treściowego tych staninów, które grupują uczniów danej klasy i szkoły, może być użyteczne do zaplanowania pracy dydaktycznej.

Literatura

- [1] *Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w kwietniu 2005 roku w trzecich klasach gimnazjów na terenie województw kujawsko-pomorskiego i pomorskiego*, OKE w Gdańsku
 [2] B. Niemierko: *Pomiar sprawdzający w dydaktyce. Teoria i zastosowania*, PWN, Warszawa 1990 r.